

МІСЯЦЬ СЕМИ ПОГОД

Назва першого місяця осені в Україні пов'язана з вересом – рослиною, вельми поширеною на Поліссі. Цей вічнозелений кущ квітує з серпня і до кінця жовтня. Але найпишніше рожево-бузкове суцвіття вкриває соснові бори, торф'яники та піщані пагорби саме у вересні. Верес, як і липові гаї, є вельми цінним медоносом. Щоправда, в наших краях вересовий мед не вельми шанують за його гіркуватий присмак. Проте в інших народів, зокрема французів, солодкий продукт, зібраний з вересу, вважається справжнім делікатесом.

Отже, на думку філологів, назва початкового місяця осені безпосередньо пов'язана з буйним цвітінням вересу. Це спостерігаєм і в інших слов'янських народів: у білорусів – *вересень*, поляків – *вжесень*; у перекладі з литовської мови вересень означає “місяць вересу”, в латиській – “місяць цвітіння вересу”.

Сучасна назва вересня в нашому календарі закріпилася відносно недавно – на початку двадцятого століття. До цього в кожному регіоні були свої, “домашні”, наклічки. В давньоруській мові зустрічаємо офіційну назву *руєн*, а по-народному – *ревун*. Поряд з цим уживалася й назва *зарев*. Ті й ті наклічки, за твердженням мовознавців, походять од жовтого кольору (саме о цій порі починає жовтіти листя) та *руєнія* (ревіння) оленів і лосів.

Книжна мова періоду Київської Русі фіксує також назву *варєснець*. Дехто вважає, що його походження

пов'язане з першими паморозками, які характерні для вересня.

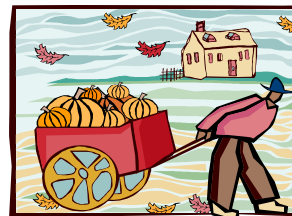
На західноукраїнських землях відомі назви *маїк* (починають маятися, тобто зеленіти, ранні сходи озимини) і *сівень* – пора масового висівання озимого збіжжя. Іноді вересень називали й *бабським* (бабиним) *літом*, а також *покрійником* – від свята Покрови, котре припадає на 1 жовтня старого стилю. Під цю пору земля вже покривається опалим листям.

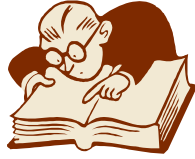
Із середини вересня відлітають у вирій птахи. Наші пращури, побачивши в небі ключ журавлів, приказували: «З чужої стороньки вертайтесь додомоньку!» При цьому годилося загорнути в хустину грудочку землі й тримати її до весни. Помітивши перший журавлиний ключ, що повертався з вирію, ту грудочку одразу закопували в полі чи городі. Це означало, що весна буде щедрою й буйною.

З приходом вересня в природі відбуваються істотні зміни. Прохолодними стають ночі, нерідко вранці над левадами звисають густі тумани, падають на землю перші приморозки.

Останній місяць вважається особливо вередливим. Він може подарувати яскраве сонце і забивні дощі, прохолодну ніч і теплий тихий день – коли над головами пливе павутиння, так зване «бабине літо». Не випадково про нього кажуть: «Вересневий час – сім погод у нас: сіє, гріє, віє, туманіє, холодніє, гуде ще й згори йде!»

В. Скуратівський

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ...

У ЯКОМУ ОКЕАНІ ЗНАХОДИТЬСЯ НАЙГЛИБШЕ МІСЦЕ?

Найглибше місце знаходиться у Тихому океані. Там, на 1,500 кілометрів південніше від Філіппін дном океану пролягає Маріанська западина, глибина якої сягає на 11,000 метрів нижче від рівня моря.

ЩО ТАКЕ ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ?

У космосі є безліч зірок, що під дією сили взаємного тяжіння утворюють величезні зоряні скупчення – галактики. Галактики різні за розмірами – деякі з них налічують мільйони зірок, а в деяких їх може бути у мільйони мільйонів разів більше. Ясної ночі, коли на небі немає Місяця, можна побачити нашу галактику у вигляді широкої сяючої смуги, що простяглась на небосхилі. Це світло мільйонів зірок, які знаходяться так далеко, що ми не в змозі розгледіти їх неозброєним оком. Стародавні греки називали це Молочним Шляхом, що означає "світла смуга". Українці ж називають Чумацьким Шляхом, оскільки ця смуга вказувала дорогу чумакам, які їздили у Крим по сіль. Так ми називаємо і всю нашу галактику.

ЧИ ДАЛЕКО ВІД НАС ЗОРІ?

Відстані у космосі настільки гігантські, що для їх виміру вчені застосовують спеціальну величину – "світловий рік". Це відстань, яку світло від зорі долає за один рік. Вона становить близько 9,5 мільярдів кілометрів. Найближча сусідка нашого Сонця, зірка Проксима Центавра, розміщена від нього на відстані 4,2 світлових роки.

ДЕ ЗНАХОДИТЬСЯ НАЙВИЩА ГОРА?

Найвища гора – Еверест (8,863 метри над рівнем моря) знаходиться у східних Гімалаях. Але якщо виміряти висоту гір від підніжжя (від морського дна), можна виявити і більш високі гори, наприклад, вершину Мауна Кеа на Гавайях. Вона підіймається з морського дна на 10,203 метри від свого підніжжя, але її висота над рівнем моря усього 4,205 метрів.

ДЕ ЗНАХОДИТЬСЯ НАЙВИЩИЙ ВОДОСПАД?

Найвідоміші водоспади насправді не такі вже й високі. Так, наприклад, висота славетного Ніагарського водоспаду у США та Канаді – 55 метрів, а водоспаду Вікторія на річці Замбезі у Африці – близько 100 метрів. З десяти найвищих водоспадів чотири знаходяться в Південній Африці. Найвищий з них – водоспад Анхель у Венесуелі (Південна Америка). Вода у ньому падає з висоти 800 метрів. Цей водоспад названо так на честь американського льотчика, який розбився поблизу у 1937 році.

ЯКЕ ОЗЕРО НАЙГЛИБШЕ В СВІТІ?

Найглибше у світі озеро – Байкал. Воно знаходиться у Східному Сибіру і заповнює своїми водами цілу долину між горами. Озеро має форму півмісяця, площа його дорівнює 31,500 квадратних кілометрів, а найбільша глибина – 1,620 метрів. В озеро впадають 300 річок і тільки одна річка Ангара витікає з нього.

Колін Кларк
"Дивовижні факти"